

דף מקורות על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור

אסתר פרק ט, כג-כ וקבל ה'יהודים את אשר החלו לעשות ואת אשר קרב מן דרכי אליהם: כי המן בן המדנתא האנגי צרר כל היהודים חשב על היהודים לאבדם והפיל פור הוא הגורל להמם ולאבדם: ובבאה לפני המלך אמר עם הספר ישוב ממשבתו הרעה אשר חשב על היהודים על ראשו ותלו אתו ואת בניו על העץ: על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור על כן על כל דברי האגרת הזאת ומה ראו על כן מה הגיע אליהם: קימו וקבל וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם ועל כל הנלזים עליהם ולא יעבור להיות עושים את שני הימים האלה ככתבם וכזמנם בכל שנה ושנה: והימים האלה נזכרים ונגזרים בכל דור ודור משפחה ומשפחה מדתה ומדינה ועיר ועיר וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מן העם: ס

דברים פרק כה, יז-יט זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתך ממצרים: אשר קרף בדרך וזנב בך כל הנחשלים אחרך ואתה עניו ונגע ולא ירא אליהם: והיה בהנניח לך מפל איבדך מסביב בארץ אשר ה' אליה ידן נתן לך נחלה לרשתה תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח: פ

מדבר שור / הדרוש השבעה ועשרים ואשר אחזה אנכי בעניי הוא שענין אלה המצות הוא להודיע אותנו ענין א' מהכרת אלהות ית' ודרכיו בבריא והנהגה, מה שלא יודע ע"פ השכל האנושי, ומזאת הידיעה תצאנה תולדות גדולות, עקרי אמונה ועקרי תורה ועבודה. תוכן הדבר הוא מה שעמדו המעיינים בראותם את המציאות הזו שברא אלהינו, והנה יש בה דברים נשאים טובים ומועילים, מורים על טובו ויכולתו חכמתו ורחמיו על בריותיו, אבל נמצא בה ג"כ חסרונות גדולים ורעות רבות. ואלה הדברים הרעים צריכים פשוט, איך יהיה ענינם, ואיך יצאו אל המציאות מהאל הטוב, אשר לא יגוררו רע ורק טוב וחסד יחפוץ. והנה השכל האנושי גזר אומר, אמת הדבר שהשיית רק טוב יחפוץ, וטוב יפעול, אבל יש טבע חיוב קיים מצד עצמו, ומה באו החסרונות, לפי טבע החיוב של הגוף למשל ימשיכו החולאים, וכי"ב בשאר חסרונות שבמציאות. אבל לדעתה העינה אין ראוי כלל להסכים לדבר זה, כי למה נגביל חק יכולתו ית', לשום לה מעצור מפני טבע החיוב, וכבר יש בידו לשנות כל ההויות הטבעיות, אי"כ יש בידו ג"כ להפוך מה שנראה לנו מענינו מחויב. ולדעתה אין במציאות מופת לדבר זה שהיה טבע מחויב מצד עצמו, כי ראוי לומר שרק עצת ד' היא תקום, וכמו שאמר הכתוב "וכל חפצי אעשה", וכל הטבעיות וכל החוקים שבהם וכל החיובים, אינם באים כ"א מצד רצונו העליון ית' שגזר עליהם שיהיו.

אבל פתרון הרעות הנפלות במציאות אינו כלל מפני טבע החיוב, כ"א סוד אלהי כמוס בהן מה שא"א לנו להשיגו כלל, איך כל הרעות הללו התיינה טובות מוחלטות ורמות. והרעות שטבע האנושי ביצרו ומזוג, זהו ג"כ למופת שלא מצד טבע החיוב הן באות, רק בכונה מכוונת מיוצר בראשית ב"ה, כי הוא ידע יצירתו, כדי להרבות לנו שכר על תיקונו והעברתו.

אורות / ישראל ותיבתו ט המינות מתוך שיצאה מהמחנה אל החוץ הרי היא נפרדת, מן תורת ומגדפות, אומרת: מי לי בשמים, אף-על-פי שפיה תדבר רמות ודבריה חלקו מחמאות. רפיון בטחונם של ישראל, שמתאמצת המינות להרחיב, אחרי כל ההבטחות ושביעות עליהן ובחירה אלהית נצחית בהם להיות סגולה מכל העמים, הרי הוא סעיף מסווי הנפך נכריה של הפרדת רשות הנבואה, אותה הרשעה החושבת להפריד בין רשות הארץ גם יחד, המדמה בחולשתה הפנימית כי הגוף וכחותיו והעולם החמרי והופעותיו, בחירת האדם ורצונו בכל ערכיו, הנם דברים מפרדים, שיכולים לספול את עצת ד' העליונה, ותיכיל לפי זה ברית עולמים להיות מופרת על-ידי סבות צדדיות פחטאות ישראל והתנגדות הרשעה החמריית בעולם. ולא ידעו ולא יבינו בחשכה ויתקלכו, כי אלהי עולם ד' עושה שלום ובורא רע והכל עבדיו, ו"לא כאלה חלק יעקב כי יוצר הפל הוא וישראל שבט נחלתו ד' צבאות שמו", והעולם הגשמי עם כל עמק הרשעה המקינט בפשר, הפל קשור בתנאים שחקק בהם צור-עולמים בעולמו, שהוא רשות היחיד של יחידו של עולם, אין עוד מלבדו, "אפלו מעשה פשמים שמכחישים פמלא של מעלה". ונשמח וישראל באור עליון זה היא שרויה, ממקור חיים עליונים הללו היא מקבלת את שפעת חיה, על-כן תורתו תורת עולמים, ברית עולם לא תשכח, ולא תוכל שום הגברה חיצונית או רוחנית פנימית לעבר את פי ד' ולסור מחקותיו חקות עולמים, ומקור הגבורה והעז, גם זה שמתגלה בכבישת החיים, מתוך אוצר גבורת אל ד' יוצר עולמים היא לקוחה. ולהגשים ולגלות בחיים ובמעשה תוצאת תורה עליונה זו, קוראים לנו לאורו של משיח, שיתנצח מכל העברים, מכל מסבות החיים, מכל החירות, מכל העצות, מכל משטרי הטבע, מכל ההשפלות ומכל הקדשות, מכל הנסים ומכל הנפלאות. והעני הרוכב על החמור בעצמו עם עניי שמיא כפר-אגוש אתה.

אמרי אמת שמות פורים תרע"ו וכתוב (דברים כה יח) אשר קרד שכל כוונת עמלק היתה לעשות מהכל טבע ומקרה וכפי מה שמכלין את עמלק יכולים לצאת מן הטבע ולראות שכל הטבע הוא נסים וזהו ה' נסי, איתא בספר יוסף לקח (אסתר ז ג) על הפסוק (שמות יז יא) וכאשר יניח ידו וגבר עמלק שלא כתוב וכאשר ישפיל ידו כי הפירוש הוא שכיון שהניח ידו לדרך הטבע גבר עמלק, צריך להיות רק ירים ידו, למעלה מהטבע, כדכתיב (תהלים קלד ב) שאו ידיכם קודש וזהו ה' נסי.

אברנאל שמות פרק יז האמנם למה זה העניש הקדוש ברוך הוא בעונש גדול אל עמלק למחות זרעו ולא עשה כן לכל גוי מגויי הארץ וגם לא לאדום שהיה מזרע עמלק אבל בהפך שצוה לא לתעב אדומי כי אחיך הוא וצוה שלא יתגרו בו מלחמה הנה משה אדונו ביארו במשנה תורה. באמרו (דברים כ"ה י"ט) וזכור את אשר עשה לך עמלק בדרך וגי' כי הנה ביאר שם שעשה עמלק כנגד ישראל ארבע דברים מנוגים. האחד שהאנשים ילחנו באויביהם אם להציל את ארצם מהם או לכבוש את עריהם אבל עמלק בא להלחם מבלי סבה כי הם לא היו עוברים בארצם לשיירא מהם שיכבשוהו וגם לא היה לישרי ארץ שיחמוד אותה עמלק ויבא לכבושה אבל היתה מלחמתו לבד ברוע לב להחזירם לעבדות ולחלל כבוד ה' אשר גאלם. ועל זה אמר זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים. ה' ששם היות ממנה המלכים הבאים להלחם באויביהם שישלחו להודיע להם ביאתם למלחמה לאמר הכינו ונתראה פנים הנה עמלק לא עשה כן אבל בא פתאום להלחם בישראל והיתה זו בגידה רבה וזה הוא שאמר אשר קרד בדרך רוצה לומר פתאום בלי התראה. השלישי שהיה מפחיתות עמלק שלא עצר כח להלחם בישראל פנים בפנים. אבל נלחם עם הנחלשים שבהם הבאים באחרית המחנה ויירא מגשת אל העם מלפניו עם היות ישראל עיף ויגע וי"ש ויזנב בך כל הנחשלים אחרך ואתה עיף ויגע. ה' שעמלק ירא מישראל ולכן בא להלחם בהם בזנב המחנה והחלשים שבהם עם היות ישראל עיף ויגע ולא ירא עמלק מאלהים ההוא מהקס מלכין ומהעדה מלכין שירא אם כן מהחלוש שהוא ישראל ולא ירא מהגבור שהוא הקדוש ברוך הוא. ומפני ארבעת הסבות האלה היה ראוי להמחות את שמו.

פנקסי הרא"ה - חלק שלישי / פנקס טו / כח כיון שכל הבריא מורה כבודו של האדון ב"ה, והמושג הוא לפי שלמות צלם האדם, ושלמות צלם אדם היא כשהי' שונא רע ואוהב טוב. ע"כ, אין מיוחס ענין הרע אל הבורא ית'. אע"פ שבאמיתיות הוא בורא רע, כי אין עוד מלבדו, אבל זה יושג בכל המדרגות כשיראה הרע מתוקן, אבל כ"ז שהוא נראה רע אין שמו של האדון ב"ה נקרא עליו.

ר' צדוק הכהן מלובלין - ליקוטי מאמרים עמוד ל ה) התחלת התורה אנכי ה' אלקיך, פירוש מנהיגך שידע שהי' יתברך הוא המנהיגו בכל דבר ואין שום מקרה בעולם רצה לומר הזדמנות דבר מעצמו שלא בהשגחת ה' יתברך וסידרו ססידו, ודבר זה הוא שורש כל התורה כולה וכשמגיע לאמונה זו הבוררה שוב אין צריך יותר, וכמו שאמרו בפרק רבי עקיבא (שבת פ"ט ב) אם יהיו חטאים כשנים שסודות ובאות מששת ימי בראשית כשלג ילבינו ואין כאן חטא כלל, וכל החטאים נאמר אם תלכו עמי קרי שתחשבו שהכל מקרה על ידי זה הוא שורש החטאים, כי מידה כנגד מידה אף אני אלק בחמת קרי ואחשוב גם כן הכל למקרה שאינו מסודר ובא מששת ימי בראשית וממילא הוא חטא, ועמלק נקרא ראשית גויים זה שורשו כפירת ההשגחה ולחשוב הכל מקרה כמו שאמר המן אלקיהם ישו כפי גירסת המדרש (אסתר רבה ז', י"ב), וכן אמר בסיפורו לזרש אשתו אשר קרהו ולכך אמר מרדכי גם כן אשר קרהו וכן בתורה אשר קרד כי כמו שהוא חושב הכל מקרה כך מידה כנגד מידה הקדוש ברוך הוא מחשיבו באמת מקרה, וכל האומות הוא מסודר מששת ימי בראשית אפילו ארבע מלכויות כמו שאמרו בבראשית רבה (ב', ד') על פסוק (בראשית א', ב') תוהו ובוהו כי בכל אחת יש שורש טוב לעולם הבא גם כן, והם חסידי אומות העולם שיהיו עבדים לישראל כמו שאמרו ז"ל (קהלת רבה ב', י"א) וכמו שנאמר (צפניה ג', ט') אז אהפוך אל עמים שפה ברורה, מה שאין כן בעמלק שנאמר תמחה שאין ממנו זכר קיים לעולמי עד כי הוא מקרה לפי שעה לבד, דלכך כל התעוררות עמלק בעת הדורמיטא

כמו שכתב בפרי עץ חיים על ענין המן, ובודאי כן גם דעמלק היה הדורמיטא שקודם השגת פנים בפנים דמתן תורה, ובעת שינה נקרא מקרה לילה כי בשינה אין לו דעת והסדר הוא מצד הדעת מה בשינה הוא מקרה:

אורות הקודש, מבוא, ז. הטוב הכללי הטוב הכללי, האידיאלי, מתגלה בהשקפת האחדות. העליונה. קשה להכיר בטוב הכללי, עוד יותר מבאחדות הסודית. הכל טוב ביותר, אופטימי, ואין שום רע כלל. כיצד, הרי לכל ישוב בני אדם בתי קברות, בתי חלים. ובתי סוהר, הרי הרע העולמי, המציאותי והמוסרי, והצער העולמי, נגד ענין, ונמנו וגמרו, נוח לו שלא נברא.

אמנם בהשקפה העליונה, של האחדות העליונה, מתגלה האידיאה של הטוב בעצמו, ובו הטוב הכללי האידיאלי. וכן בלשון האדרא, שהעמד בראש מערכת הטוב הכללי, עינא דא הוא כלא ימינא, לית ביה שמאלא. ואלמלא עינא טבא עלאה דאשגח ואסחי לעינא תתאה לא יכיל עלמא למיקם.

הפירוש הידיאלי לאידרא, אח"כ נמצא מאושר בכתבי הרב, בפ"ג הנקרא האידיאל העליון, האידיאל המרום, וסוד העולם היותר עתיק, מתגלה במהותו, שאין טוב שלעומתו יש רע, אך כל שחרות היא רק לבנונית מוזערה, ועין ד' אל יראיו, עינא דכלא ימינא.

למטה, יש עומק טוב ועומק רע, הוא ראש הסדר השני. והרע העולמי, המסודר, כבהשקפה הפסימית, מתעלה, מהשקפת הרצון העור, של תנין עור, לטוב, ועדן לעתיד לבוא. מה שכולל ענין הטוב המוחלט, והטוב המתעלה, שהוא ענין להתעלות העולם.

קדושת לוי קדושות לפורים קדושה ראשונה (ר' לוי יצחק מברדיטשב) ועתה נבאר למה נקרא פורים על שם הפור הוא הגורל, וכי עיקר הנס היה על הגורל. והנה להוי ידוע, שלמעלה מן הטבע הוא הכל אחדות, ואין רואין שם רק מלכותו יתברך שמו, רק למטה בעולם הטבע שם שליטת החיצונים, ויש שם בחירה לעשות רצונו יתברך שמו או חס ושלום לעבור רצונו (ע"י ע"ח שער סדר אבי"ע פ"ד). והנה אם אין רק דבר אחד אינו שייך גורל, רק אם יש שני דברים דומים זה לזה, מי שבורר לו דבר אחד שייך גורל, שגורל אינו רק הבורר אחד משני דברים הדומים זה לזה. לכן בעולם הזה אשר מלכותו והנהגתו מכוסה שייך גורל אחד לה' (ויקרא טז, ח) וכו'. ונמצא עולם הטבע נקרא 'עולם הגורל', רק אנתנו עמו ישראל ה' מנת חלקינו וגורלינו, אבל למעלה ששם אחדותו נראה (ואין) [אין] רואין רק מלכותו יתברך שמו, כמו שאמרו בחגיגה (יב, ב) על רוח סערה שהוריד דוד לארץ ולא בשמים משום 'לא יגורך רע' כו' (תהלים ה, ה).

לכן הנס דפורים שהיה בתוך הטבעיים ששם שליטת החיצונים והבחירה נתנה, שייך שם 'גורל', כמו שכתבנו. ולכן עולם הטבע הוא עולם הגורל, נקרא פורים על שם הפור הוא הגורל, שהיה בתוך הטבעיים ששם 'גורל', הוא הבחירה, לכן הנס דמדרכי ואסתר נקרא פורים. והוא יעשה עמנו נסים ונפלאות, נסים נסתרים ונסים נגלים, ויקוים בנו (מיכה ז טו) 'כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות':

ר' צדוק הכהן מלובלין - רסיסי לילה אות יח ענין פורים על שם הפור דקדושת שבת קבוע מהשם יתברך דמקדש וקדושת יום טוב וראש חודש ישראל מקדשי אבל פורים אותו יום זכה בגורל על ידי המן שנבחר למחית עמלק כי מיניה וביה אבא וכו' (סנהדרין לט ב) ועל פי עצמו נבחר על פי הגורל נפל על יום זה שיהיה מוכן למחית עמלק ולנוח ביום שאחריו ועשה וגו' ולכאורה הגורל נראה מקרה רק הכתוב מעיד (משלי טז, ג) ומה' כל משפטו דהמקרה גם כן מהשם יתברך על ידי זה הוא עיקר ניצוח עמלק שנאמר בו (דברים כה, יח) אשר קרד וכן בהמן (אסתר ו, ג) אשר קרהו שנתלים במקרה כי כפי שורשם כך הם כל ענינים כדרך שאמרו (סנהדרין ז א) הוא כפר בתחיית המתים לפיכך אין לו חלק וכו' וזהו מצד הבחירה. ומצד הידיעה הוא בהיפך שמי שאין לו חלק בתחיית המתים הוא כופר בתחיית המתים. וכן כל ענין עמלק מקרה בעולם כי השם יתברך ברא גם כן ענין מקרה דאין דבר חוץ מהשם יתברך ודבר זה גם כן מהשם יתברך שיהיה מקרה מה שאינו מסודר כפי הסדר שישד. וזהו עמלק ולפי שהוא מקרה כמו שנאמר אשר קרד הוא תולה הכל במקרה:

ואמר אשר קרהו וזהו היה בעת הסוף שלו שהלך לאבדון אז אמר אשר קרהו שתלה הכל במקרה דכל דבר מתברר בסופו כמו בבלעם בסוף במעשה דשטים נתגלה דשורשו זנות ואז אמר (במדבר כד, יד) הנני הולך לעמי וגו' כמו שאמרו ז"ל (ילקוט בלק תשעא, ופירוש רש"י) ונדוע שנבאש. דבתחילה כל דבר רע הגוון הוא להיפך וגוון עמלק הוא שאין נתלה במקרה דענין הגורל מצינו בתורה ביום הכפורים ובחלוקת הארץ דזהו ענין ישראל לסמוך על גורל להחזיק שאין הדבר במקרה:

והיה בהניח וגו' שכבר יהיה לו נייחא מזה שלא יבלבו שום רע ונדמה בעיניו טוב אז צריך להתחזק נגד עמלק שהוא נדמה בעיניו טוב רק שהוא עומק ראשית דרע ובשאר ההתפשטות אין מורגש רע כלל. ובו צריך תמחה כי מה שרע בנגלה הכל הוא לצורך שאין לך רעה שאין בו שימוש לצורך גם כן דלולי כן לא ברא השם יתברך דבר זה בלב. ותאווה וכעס וכדומה הכל פעמים יש בהם צורך כשמשמש בהם כפי רצון השם יתברך כנודע. מה שאין כן עמלק שנקרא מקרה ואינו מעצם הבריאה כי השם יתברך ברא גם דבר זה שיהיה דבר נראה מקרה ושצריך למחותו לגמרי כי ממנו לא ישאר רושם לטוב כלל כי ראשית הכל הוא השם יתברך ומצד ההתפשטות יש חילוקי מידות שונים אבל הראשית גוים הוא עדי אובד כי אני ראשון וכל ראשית שחוץ ממנו הוא אפס באמת כי כל האומות קרו ליה אלהא דאלהא (מנחות קי א) מה שאין כן התולים במקרה ולית דין וכו'. כמו שבישראל מה שנראה כולו רע הוא באמת כולו טוב כי הם מהפכין חשוכא לנהורא כך באומות הוא להיפך מי שנראה כולו טוב הוא באמת כולו רע ואין בו השארה לטוב כל שהוא:

והיה בהניח וגו' דמתחילה יש דברים אחרים תאוות וכעס וכדומה המסתירים זה אבל כאשר לבבו נקי ועדיין אין הכרת הנוכח מאירה לו להיות ממש תדיר כעומד לפני מלך גדול ומורגש לעין בכל דבר איך השם יתברך מנהיג ובורא ואין בלתו זהו משורש עמלק שצריך למחות בעבודה שבלב (שמות יז, יא) והיה כאשר ירים משה ידו וגו'. והוא קודם הכנסת כל דבר קדושה גמורה קודם מתן תורה וקודם בנין בית ראשון מידי במלכות שאול היה התעוררות לבנין הבית והוצרך מחיית עמלק קודם על ידי שאול ודוד וכן קודם בנין בית שני מחיית עמלק דהמן וכן יהיה לעתיד קודם בנין בית השלישי שיבנה במהרה בימינו אמן:

ר' צדוק הכהן מלובלין - פרי צדיק שמות שושן פורים [ב] על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור (אסתר ט', כ"ו). כבר דקדקנו למה קראו היום על שם הגורל ולא על שם הנס (כמו בשאר מועדים כנ"ל פורים מאמר ו'). ויש לומר הענין דאיתא (סנהדרין מ"ג ב) בעכך שאמר הקדוש ברוך הוא וכי דילטור אני לך והפל גורלות וכו' ויש להבין מאי נפקא מינה הא הגורל גם כן על פי ה' ולא במקרה חס ושלום. דאם לא כן מה אמר לו יהושע בבקשה ממך אל תוציא לעז על הגורלות וכו' ואם היה במקרה היה טענת עכך טענה טובה אלא על כרחך שהיה הגורל על פי ה' וכמו שנאמר (משלי ט"ז, ל"ג) בחיק יוטל את הגורל ומה' כל משפטו. וכן מפורש בפסוקים (יהושע ז', י"ד) והיה השבט אשר ילכדנו ה' וגו' והמשפחה אשר ילכדנו ה' וגו' והבית אשר ילכדנו ה' וגו' הכל בשם הוי"ה ומה נפקא מינה אם היה ה' יתברך אומר לו מפורש שעכך העובר או שצוהו להפיל גורלות על פי ה'. אך באמת מצינו בתורה מצות גורל בשעירי יום הכפורים אף דשניהן שוין במראה ובקומה ובדמים (יומא ס"ב א) ולמה הוצרך הגורל יקח הכהן אחד לה' ואחד לעזאזל. אכן השעיר לעזאזל איתא (בראשית רבה ס"ה, ט"ו) ונשא השעיר זה עשו איש שעיר את כל עוונותם עוונות תם והוא שה' יתברך מברר שהוא החייב בכל חטאי ישראל שעל ידי הרע שנמצא בו בשורש נכנס גם בלב ישראל השאור שבעיסה וכתוב (מלאכי א', ב) הלא אח עשו ליעקב ואוהב את יעקב והיינו אף שנדמה חס ושולם במעשיו למעשה עשו וכן אם מתנהג עשו בנגלה למראה עין כיעקב ה' יתברך דן את הלבבות ומברר שישאל קשורים בשורש בה' יתברך מה שאין כן עשו. ולזה נצרך גורל שמורה על רצון העליון דכל שבא בנבואה הוא הארה בדעת הנביא כמו שנאמר (במדבר י"ב, ו') במראה אליו אתודע. מה שאין כן הגורל שהוא רק מרצון העליון מעתיקא ואין לדעת המגריל חלק בו. וזה טעם מצות הגורלות בשעירי יום הכפורים. וכן הענין בעכך אם היה ה' יתברך מגלה שהוא החוטא היה מורה שעשה חטא נגד רצונו יתברך. ועל זה אמר וכי דילטור אני. מה שאין כן כשנתגלה על

ידי הגורל שהוא מעתיקא שהוא עכן עשה הפעולה. שם לא נקרא חטא כלל דשם מברר ה' יתברך חטאי ישראל אחר שעושין תשובה מאהבה. שכן לכתחילה היה רצונו יתברך שיהיה ברישא חשוכא והדר נהורא דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא (זוהר ח"ב קפ"ד א) וכמו שאמרנו שזה מה שאמרנו (שבת פ"ט ב) אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מששת ימי בראשית כשלג ילבינו שיהיו כזכיות. ועל כן לא נחשב דלטוריא. וכן כתוב שם (יהושע ז', י"א) חטא ישראל שנדרש (סנהדרין מ"ד א) אף על פי שחטא ישראל הוא ורמזו שם בגמרא עליו כל שורשי החטאים החמורים רחמנא ליצלן. ללמד שבכל האופנים כל שהוא מזרע יעקב לא ידח ממנו נדח. וכן אמר לו יהושע לעכן ביום הזה אתה עכור ואי אתה עכור לעולם הבא כמו שאמרנו במשנה שם.

מדרש משלי (בובר) פרשה ט שכל המועדים עתידים בטלים, וימי הפורים [אינם בטלים לעולם, שנאמר וימי הפורים] האלה לא יעברו מתוך היהודים (אסתר ט כח). אמר ר' אלעזר אף יום הכפורים אינו בטל לעולם, שנאמר והיתה זאת לכם לחקת עולם לכפר על בני ישראל מכל חטאתם אחת בשנה (ויקרא טז לד).

אמרי אמת סוכות ימים ראשונים סוכות יום א' שביום כפור מגיעים להיכל אהבה דכתיב (מלאכי א ב) אהבתי אתכם אמר ה' ואמרתם במה אהבתנו הלא אח עשו ליעקב נאום ה' ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי, והבירור הזה הוא ביום כפור שהיו בו שני גורלות גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל (ויקרא טז ח) וכתוב (שם פסוק כב) ונשא השעיר עליו את כל עונותם ואיתא (בר"ר סה י) ונשא השעיר עליו זה עשו וכו' את כל עונותם עונות תם שנאמר (בראשית כה כז) ויעקב איש תם, יום כפור מכפר על כל האנשים הפחותים הרוצים להתקרב שיוכלו להשליך מעליהם החשבונות הרבים (עי' רמב"ם סוף שמיטה ויובל), מקודם כתיב הלא אח עשו ליעקב ועל זה כתיב ואוהב את יעקב וגוי' היינו אפילו לזה שעושה מעשה עשו דאם לא כן מה היא הרבותא בואוהב את יעקב, והטעם הוא משום שלכל אחד מישאל ישנה נקודה פנימית שאינה מתקלקלת לעולם והיא נקודה מאברהם אבינו ע"ה שעליה אומרים מגן אברהם (ספר הזכות תזריע), וצריך כל אחד להחזיק עצמו בזו הנקודה שבכחה אפשר ליישר עצמו להיות ממש כמקודם, כתיב (שיה"ש ו ב) דודי ירד לגנו וגוי' לרעות בגנים וללקוט שושנים ואיתא (לקוטי תורה ואתחנן ד"ה ויתעבר) דזה ר"ת לבו"ש, וכתוב (שיה"ש ו יא) אל גנת אגוז ירדתי ואיתא במדרש (שהש"ר שם) מה אגוז זה אם נופל לתוך הנתופת אם נוטלו ומורקו ושוטפו ומדיחו והוא יפה לאכילה וכו', היינו שאין מתלכך אלא הקליפה, כמו כן הוא כל אחד מישראל שהפנימיות שלו אינה מתקלקלת,

ר' צדוק הכהן מלובלין - פרי צדיק שמות שושן פורים וזה ענין מה שבא המצוה דאיתא (שם ז' ב) מיחייב אינש לבסומי בפוריא עד וכו' וכשהאדם בא לכלל שכרות כזה שוב אינו יודע לכוון לשם שמים. רק דבורים הזמן שיברר ה' יתברך כדרך שנאמר ואוהב את יעקב אהבה בלא טעם רק מרצון העליון אף כי אח עשו ליעקב שניהם שוים במעשה חס ושולם. והוא מבחינת עתיקא כנ"ל. וזה שנאמר על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור שזהו עיקר שורש תוקף הנס וכאמור:

ר' צדוק הכהן מלובלין - ריסי לילה אות נח אבל דבר זה נעלם בעולם הזה הנמשל ללילה וכאשר נתגלה זה בלבבות בני ישראל להכיר בבירור גמור דגם כל הנהגת עולם הזה ממנו יתברך ומלכותו בכל משלה כמו שהיה אז כמו שאמרנו במגילה (יא א) איתא ראו כל אפסי ארץ וכו' בימי מרדכי ועד שרבים מעמי הארץ מתייהדים מעין דוגמא דלעתיד אז כמו דלעתיד בשבוע ה' וגוי' היינו כחולמים יהיה כל עניני עולם הזה כחלום ודמיון בעלמא כך ראו אז שכל הגזירה והפחד שהיה על היהודים מקודם היה רק חלום ודמיון. אלא שדמיון זה הועיל להשיב לבבות בני ישראל לאביהם שבשמים כמו שאמרנו (שם יד א) גדולה הסרת טבעת מארבעים ושמונה נביאים וכן אמרו בסנהדרין (צז ב) לעתיד מעמיד מלך קשה כהמן והם שבים בתשובה ודייק כהמן דכיון דהכוונה רק להשיבם בתשובה כל קשיותו אינו אלא דמיון כוזב בעלמא כמו שהיה בהמן מאחר שבאמת אין רצון השם יתברך כלל לזה:

ונמצא הדמיון גרם לביטול הדמיון והתגלות האמת ועל ידי זה שב הדמיון להיות אמת לא שהדמיון עצמו אמת כמות שהוא דזה שקר רק שמצד ההתהפכות נעשה ממנו הכנה לטוב אשר ישלטו היהודים וגוי' והוא על ידי שיתגלה להם על ידי זה האמת וישלטו על הדמיון המעלים האמת. ולפי שלעולם שליטת האדם באדם לרע לו לאדם בליעל כידוע הוא דרך הלבשה חלק בחלק ואבר באבר זה לעומת זה כקליפה הסובבת לפרי כידוע וכאשר הוא חוזר לשלוט בו הוא דוגמת שליטתו כי הוא כנגדו ממש. על כן כמו שהוא חשב לאבד כי זהו כח הרע דעמלק שרוצה להרוג ולאבד אחר כך נהפך שהיהודים הרגו ואיבדו בהם:

וזהו הפור שהוא הוראת הדמיון דהיינו המקור של הדמיון והראשית שלו טרם שנתגלה לפועל שזהו שורש עמלק הראשית דגוים שהם כללות עולם הזה הדמיוני והוא המזל של רוממות אומות העולם נגד ישראל כפי הדמיון. נהפך לפורינו להיות אדרבה אז רוממות קרן ישראל נגד אומות העולם כי נמחה זרעו של עמלק ונעשה מהיש אין והאין הוא המזל לישראל. ופור זה עצמו אדרבה הזיל והטיף שפע לישראל כי הוא הגורל אשר מה' כל משפטו והוא אלהי ישראל לבד. כמו שכלל הבריאה דששת ימי בראשית היה בשביל ישראל כן כלל קיום הבריאה דששת אלפי שני הכל בשביל ישראל וכל מה שנעשה ונפעל בעולם הכל לצורך ישראל כמו שאמרנו ביבמות (סג א) אפילו ספינה הבאה מגליא וכו':

שפת אמת שמות לפורים תשועתם היית לנצח ותקוותם בכל דור ודור. כי התשועה בפורים הי' לדורות עולם. כמו שהגזירה הי' להשמיד כל היהודים. ממילא גם הנס הי' לכל הדורות. והרי קיום כל זרע ישראל הכל ע"י נס הזה. ואיתא כי הגזירה הי' גם בשמים כן על בני"י. והקב"ה עשה זה הנס בלי זכות ישראל. רק מצד שאנחנו עמו וחוסים בו תמיד. לכן עליו להושיע לנו בעת צרה. ולכן זה היו"ט נותן כח ועוז ותקוה לבני"י בגלות לבטוח בו מצד שמייוחדים אנחנו אליו. ונראה שלכך תקנו לבסום עד דלא ידע כו'. להראות שאין היום טוב מצד זכות ישראל. ולכן נקרא פורים על שם הפור כי הגורל הוא סימן שכן היה ראוי מכל צדדי הטבע ותגבורת כח הסטי"א ע"י עונותינו. ורק בחסדו השי"ת הצילנו. ולכן קיבלו אחי"ז התורה בלב שלם כמ"ש הדר קבלוה בימי אחשורוש. כי מקודם החטא הקדימו בני ישראל נעשה לנשמע. וזכות זה עומד לבני"י תמיד כדאיתא במד' ע"פ זרעו לכם לצדקה. כי בני"י זורעין במעשה הצדקה ומצות למעלה וזריעותם קיימת לעד. וזכות זה עמד להם שנתעוררו מהקב"ה בנס לבטל מעשיהם מגודל אהבה שהראה להם הקדוש ברוך הוא בעת צרה. ואיתא כי פורים כמו יום הכפורים וביה"כ באין למעלה מהטבע ע"י ביטול הגוף אכילה ושתייה ועניות ע"יז באים לעלמא דחירות. ויש בו סליחת עונות. כמו כן בפורים ע"י משתה ושמחה יכולין לבוא ג"כ לזה בעזר עליון שלא מצד מעשינו:

בני יששכר מאמרי חודש אדר מאמר ד - ימי הפורים והנה ביום הנכבד והנורא יום צום הכפורים צונו השי"ת ליקח קרבן לי"י על פי הגורל, וראיתי טעם נכבד (בסידור הגאון החסיד מהרש"י [סוף שער הפורים]) למה צוה השי"ת דוקא על פי הגורל, כי הנה גורל הוא רצון מבלי טעם ובחירה, כי המברר איזה חפץ וחלק מן החפצים והחלקים האחרים, הנה הוא מברר בטעם מחמת שנראה לו שזה שמן ביותר או נאה ביותר, מה שאין כן בלוקח על פי הגורל הנה מסכים בדעתו אל אשר יצא לו שמה הגורל את זה יקח מבלי טעם רק ברצון, והנה כל העולם כולו נברא ברצון כשעלה ברצונו וכו', והנה ברצון הקדום ישראל עלו במחשבה [ב"ר פ"א ד'], ובשביל ישראל נבראו כל העולמות, והגם שלא סיגלו עדיין מצות ומעשים טובים (כי לא היו במציאות), הנה עלו ברצונו, ואמר החכם אין טעם ברצון, והנה הגם שח"י ישראל אינם בגדלות המעלה ויש ח"י לחוש לקטרוג מדת הדין, הנה ביום הקדוש הנכבד והנורא צוה השי"ת ליקח קרבן לי"י ברצון היינו בגורל, ובאתערותא דלתתא איתער עובדא לעילא לעורר ולהזכיר האהבה הקדומה אין טעם ברצון אפילו אינם כדאים אפילו אינם הגונים, והנה אי אפשר להרחיב הדבור בזה, המשכיל יתבונן.

והנה, בנס הלזה הנה בעוה"ר נתייבבו שונאיהם וכו' כמ"ש לעיל, והנה אין מקום להושיעם מחמת המקטריגים כי מלך במשפט יעמיד ארץ [משלי כט ד], מה עשה המגיד מראשית אחרית, הנה סיבב הישועה בעת צרה, דהנה סיבב אשר המן הרשע הפיל פור הוא הגורל, וגורל הוא רצון כנ"ל (ונרמז הדבר הזה גם כן בסידור מהרש"י ז"ש), הנה על ידי המעשה דלתתא הנה נזכר למעלה כביכול ענין הרצון הקדום אשר ישראל עלו במחשבה במחשבת הרצון אין טעם ברצון אעפ"י שאינם ראויים, הנה עיקר הישועה הוא הגורל אשר פעל ועשה השי"י שהעלה בלבו של המן להפיל פור, ועל ידי זה איתער עובדא לעילא להזכרת הרצון מבלי טעם, על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור, דהנה הפור הוא שורש הנס ויסוד התשועה.

ממילא תתבונן ג"כ על פי הדברים האלה, בחדש הראשון וכו' הפיל פור וכו' לפני המן [אסתר ג ז], ומי הוא המפיל הפור, אבל הוא ההוא דסתים הוא פעל ועשה שהיה הדבר על ידי פור הוא הגורל שהוא רצון, ועל ידי זה נזכר למעלה הרצון מבלי טעם, ואעפ"י שנתחייבו שונאיהם של ישראל, הנה באת להם הישועה ברצון מבלי טעם, על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור, כי הוא יסוד הישועה והנס, הבן.

פנקסי הראי"ה - חלק שלישי / פנקס לה / יא במדרש, הובא בס' כד הקמח לרבינו בחיי 83, ע"פ סוד ד' ליראיו ובריתו להודיעם, א"ל הקב"ה לאברהם, בזכות המילה אני מעמיד ממך משה שמבאר את התורה בע' לשון. ויש לבאר מה ענין ע' לשון של ביאור התורה למצות מילה.

אמנם ראוי להקדים מה שהפילוסופים חשבו שאין חסרון בהחלט בפעל, והרע אינו נמצא, כ"א העדר, מפני שחשבו שאי אפשר שתסכים ההשגחה לברא רע, כי האדון ב"ה רק טוב ירצה, אך על הרעות הנמצאות בעולם, לדעתם הם העדרים והעדרם בא מהכרח החומר, וע"כ צריך להודות בטבע החיוב. אך לפ"ז אי אפשר שימצא בגוף האדם חסרון קנוי, כ"א שלילת השלמות, ולפ"ז ל"ה מקום למילה, כי השלמות אפשר להקנות אפי' במקום שמשולל, אך אם יש בו רע קנוי אי אפשר להשלים כי אם בסורו. והנה [לפ"ז] יש לחקור אם אפשר שזאת התורה האחת תתן שלמותה לכל העולם כולו, או לכל עם לפי ענינו ראוי תורה אחרת. והדבר תלוי בטבע החיוב, אם טבע החיוב נמצא, אי אפשר לסדר לכל העמים סדר ע"פ תורה אחת, שאפשר שטבע החיוב יגרום להם צורך בהנהגה אחרת. אבל אם אין חיוב בטבע, והכל פועל ד' הוא, [אשר כן הוא האמת וכמבואר], הרי אפשר לסדר כל הנהגה ע"פ תורה אחת, והשי"ת יתקן ויכוון הכל שיהיו ראויים לקבל הנהגתם ע"פ זאת התורה. [וא"כ אין מקום ח"ו לחקירה הזאת כלל]. והנה, אם טבע החיוב נמצא, אזי הרעות שבעולם י"ל שהם רק מהעדרים, ומה שלא נשלמו הוא מטבע חיוב החומר. והנה, ענין המילה מורה שיש חסרון קנוי, בחומר, שאם הי' רק שלילת שלמות הרי אפשר לתקן בשכל, וכיון שיש חסרון קנוי ע"כ החסרונות בכונה נעשו כדי שיתוקן יותר משלא היה חסרון, ולא מהכרח החיוב. וכיון שכן, אין טבע לחיוב, והכל מעשה ד' 84. ע"כ גם התורה אפשרית בשהיא אחת ותשלים את כל העמים, ולא ידחה טבע החיוב את הדבר.

וזהו ענין שכ"ד ודיבור שיצא מפי הקב"ה נחלק לע' לשון, להורות שבתורה האחת אפשר להעמיד הדרכת כל העמים, וזהו בשלילת טבע החיוב, וע"ז מורה ברית מילה, ע"כ נקרא משו"ה אברהם אב המון גוים. וז"ש שעתיד משה לצאת ממך שיתרגם התורה בע' לשון, והיינו סוד ד' ליראיו ובריתו להודיעם, וזהו באמת סוד יכולת ד' יתב' שהיא בלתי בע"ת.